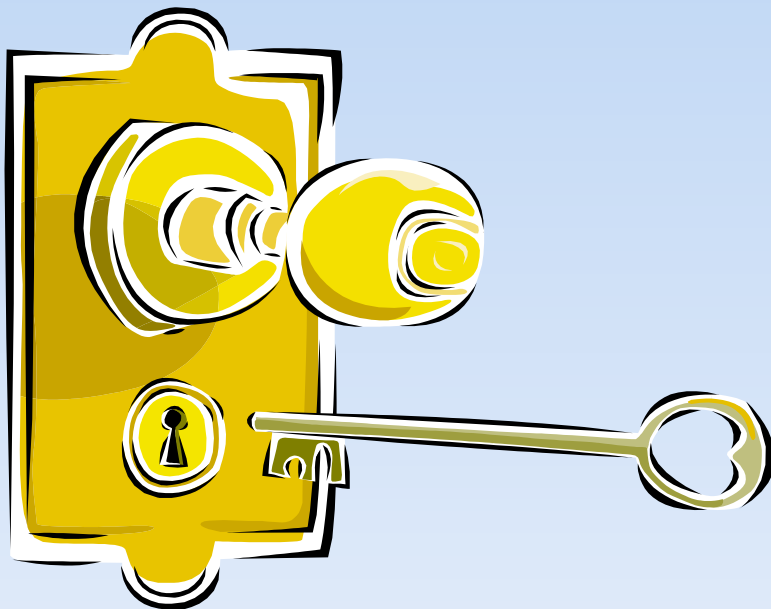

Značaj podrške obitelji u ostvarivanju svrhe izvršavanja kazne zatvora

Ksenija Bauer, prof. psihologije
 savjetnica pučke pravobraniteljice

Obitelj zatvorenika

Obitelj zatvorenika može osjetiti niz problema kao posljedicu odlaska na izvršavanje kazne zatvora bliskog člana obitelji (primjerice, ekonomske teškoće, socijalna stigmatizacija i emocionalne teškoće, teškoće u odgoju djece).

Obitelj zatvorenika

S druge strane, razna istraživanja su ukazala na značajan pozitivni utjecaj stabilnih obiteljskih odnosa i društvenih veza na smanjivanje rizika od ponovnog počinjenja kaznenog djela te na smanjivanje rizika od pokušaja samoubojstva i samoozljeđivanja za vrijeme boravka u zatvoru.

Obitelj zatvorenika

Kada govorimo o obitelji, prvo bi trebali definirati koga sve podrazumijevamo pod članove obitelj zatvorenika.

Uobičajeno ovdje mislimo na žene i djecu zatvorenika, ponekad i djevojke.

Obitelj zatvorenika

Prema podacima NACRO-a 58% pritvorenika i 48% zatvorenika su neoženjeni (podaci iz 2000.).

Usmjeravajući se na partnere i djecu vrlo često isključujemo roditelje i braću i sestre koji u većini slučajeva imaju veliki utjecaj na zatvorenika. Ponekad su oni i jedini izvor obiteljske podrške i kontakta.

Obitelj zatvorenika

Primjerice, podaci iz istraživanja na muškim zatvorenicima u Velikoj Britaniji (Murray, 2003):

- 51% zatvorenika posjećuju roditelji,
- 46% posjećuju partnerice,
- 42% zatvorenika posjećuju braća i sestre,
- 36% zatvorenika posjećuju djeca.

Obitelj zatvorenika

Neka istraživanja pokazuju da su za zatvorenice

odnosi sa roditeljima i braćom i sestrama od velikog značaja (u većini slučajeva posjećuju ih majke i sestre),

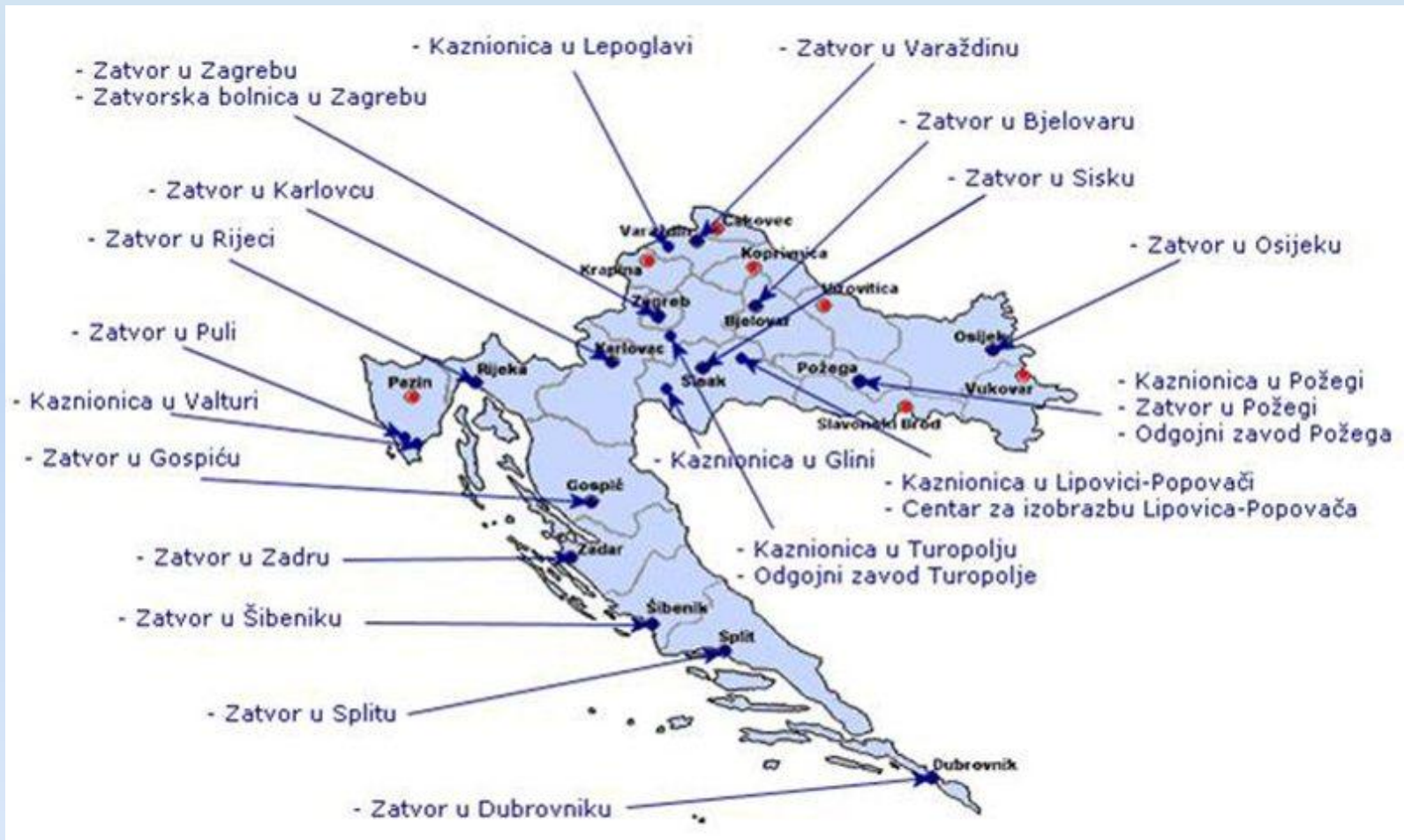
dok zatvorenike uglavnom posjećuju njihove žene i majke (Girshick, 1996).

Obitelj zatvorenika

Istraživanja pokazuju da je vjerojatnost da zatvorenici bez obiteljske podrške ponovno počine kazneno djelo u razdoblju od godine dana od izlaska iz zatvora *dva do šest puta veća* nego kod onih sa obiteljskom podrškom. Kako bi se pomoglo održavanju obiteljskih kontakata, značajno je zatvorenika uputiti u zatvor što bliže mjestu prebivališta njegove obitelji.

Zatvorski sustav u Republici Hrvatskoj

(14 zatvora; 7 kaznionica; 2 odgojna zavoda)

Podrška koja se može očekivati od obitelji

Može mu pružiti:

smještaj i posao ili

pomoći oko pronalaska smještaja i posla.

Često obiteljske veze i odnosi predstavljaju snažan pritisak na pojedinca da izbjegava kriminalne aktivnosti. No, članovi nekih obitelji se i sami bave kriminalnim aktivnostima te i to valja imati na umu kod ocjene važnosti obiteljske podrške u pojedinim slučajevima.

Obiteljska podrška

Usprkos velikim potencijalima koje obitelj ima, ne možemo pred obitelj, koja vrlo često prolazi i sama kroz socijalne i financijske teškoće, bez osiguravanja dodatne podrške stavljati prevelika očekivanja.

Obitelj ne može biti odgovorna ukoliko bivši zatvorenik ponovno počini kazneno djelo.

Obiteljska podrška

Iako su velika očekivanja od obiteljske podrške nakon otpuštanja na slobodu, vrlo često su obitelji jako malo obaviještene o pojedinačnom programu izvršavanja kazne zatvora.

Mogućnost zaticanja drugačijih odnosa u obitelji nakon povratka zatvorenika

Partner koji je ostao vrlo često je ojačao i postao je nezavisniji jer je bio prisiljen nositi se sam s problemima.

Ponekad to može predstavljati veliki problem za bivšeg zatvorenika, pogotovo ako promjena odnosa ugrožava njegovu ulogu zaštitnika i osobe koja financijski osigurava obitelj, te u nekim slučajevima dovodi i do prekida veza.

Dva pristupa istraživanju

```
graph TD; A([Dva pristupa istraživanju]) --> B((Iz perspektive obitelji)); A --> C((Iz perspektive zatvorenika));
```

Iz perspektive
obitelji

Iz perspektive
zatvorenika

Perspektiva zatvorenika

Ukoliko se zanemari perspektiva zatvorenika i ne uzme se u obzir njegovo mišljenje o utjecaju obiteljske podrške, može se zanemariti

emocionalna te često i

materijalna podrška koju obitelj pruža zatvoreniku tijekom izdržavanja kazne zatvora.

Perspektiva zatvorenika

Često zatvorenici kažu da im u zatvoru najteže pada odvojenost od obitelji i prijatelja, te nemogućnost pružanja pomoći obitelji kad se nađe u teškoćama.

Također, problem predstavlja i nesigurnost u osjećaje partnera.

Perspektiva zatvorenika

U jednom istraživanju samoubojstva u zatvorima (Liebling, 1992, 1999) dobiveni su podaci da zatvorenicima koji su pokušali samoubojstvo ili imaju veći rizik od počinjenja samoubojstva više nedostaju njihove obitelji, ali je učestalost njihovih kontakata s obitelji ili prijateljima manja. Imaju rjeđe posjete i pišu manje pisama, osjećaju se više izoliranima i da nitko ne brine o njima.

Perspektiva zatvorenika

Svi bi zatvorenici trebali imati mogućnost održavati veze s obitelji i jačati ih. Obiteljski dani ili produženi posjeti, kada zatvorenici mogu provesti dan sa svojom djecom, u okruženju koje je prijateljsko djeci, mogu biti jedan od načina smanjivanja rizika od samoubojstva i samoozljeđivanja. Ponekad i telefonski poziv kojim potencijalno suicidalan zatvorenik primjerice, provjerava zdravstveno stanje člana obitelji, može biti od velike pomoći u smanjenju stresa i očaja.

Obiteljska podrška

Obitelj pruža podršku zatvoreniku, na različite načine, i za vrijeme izdržavanja kazne zatvora i nakon izlaska iz zatvora.

No, prema istraživanju iz 2000. (NACRO) skoro 43% zatvorenika i 48% pritvorenika u Engleskoj i Velsu za vrijeme boravka u zatvoru izgubi kontakt s obitelji.

Perspektiva zatvorenika

Slijedom toga, od velike je važnosti da zatvori i kaznionice pružaju pomoć i podršku radi održavanja kontakata zatvorenika s obitelji.

Zatvorenici mogu pisati obitelji (ali, jedan dio zatvorenika je nepismen ili slabije pismen). Telefonski pozivi su nekim zatvorenicima preskupi.

Obiteljska podrška

Posjeti su najbolji način održavanja kontakata i prema mišljenju zatvorenika i prema mišljenju članova obitelji.

Posjeti

No, u Republici Hrvatskoj nisu svi zatvorenici u istoj poziciji u odnosu na mogućnost posjeta članova obitelji.

U Hrvatskoj zatvorenice mogu izdržavati kaznu zatvora samo u Kaznionici u Požegi što predstavlja teškoće obiteljima koje žive u udaljenijim mjestima (put traje više vremena i financijski je skuplji).

Također, teže je u tim situacijama i dovesti manju djecu.

Posjeti

Također, zbog različitih razloga i veći broj zatvorenika izdržava kaznu zatvora u kaznionicama i zatvorima koji su često jako udaljeni od mjesta prebivališta njihovih obitelji. Ove prostorne udaljenosti mogu obeshrabriti obitelji u posjetima općenito (bilo da uopće ne posjećuju zatvorenika bilo da posjećuju rjeđe nego na što to zatvorenik ima pravo).

Posjeti

Ponekad bi zatvorenice i zatvorenici pristali i na puno lošije smještajne uvjete samo da su bliže obitelji radi posjeta.

Zbog prenapučenosti, često se zatvorenike premješta i u udaljenije zatvore, te se u tom slučaju prioritet daje potrebama sustava u odnosu na potrebe provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora (primjerice, radni angažman, blizina obitelji...).

Posjeti

Nadalje, i sigurnosni postupci usmjereni na smanjivanje mogućnosti unosa nedopuštenih stvari u zatvor mogu obeshrabrivati članove obitelji za posjete.

Također, nedostatak odgovarajućih informacija oko postupaka kod posjeta, koje se mogu razlikovati od zatvora do zatvora mogu obeshrabrivati posjete.

Posjeti

Također, uvjeti u kojima se odvijaju susreti članova obitelji i zatvorenika mogu djelovati obeshrabrujuće.

U javnom prostoru, kad je vrijeme ograničeno i u prisutnosti djece teško je ponekad otvoreno razgovarati o problemima.

Što može otežati posjete

Udaljenost
obitelji

Sigurnosni
postupci

Nedostatak
odgovarajućih
informacija oko
postupaka kod
posjeta

Uvjeti u kojima se
odvijaju susreti

Pad broja posjeta

U 2011. godini zabilježen je trend pada broja posjeta zatvorenicima u odnosu na 2010. godinu (Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2011. godinu).

Jedan od uzroka pada broja posjeta su izmjene u Pravilniku o pogodnostima zatvorenika koji se odnose na uvjete odobravanja pogodnosti, kao i socijalni status samih zatvorenika i posjetitelja.

Obiteljska podrška

U 2011. godini prisutan je porast prijama pisama zatvorenika za 7,21% u odnosu na 2010. godinu.

Iako se ne može reći da zatvorski sustav ignorira važnost održavanja kontakata između zatvorenika i njegove obitelji, ne može se smatrati jednim od prioriteta.

Zahvaljujem na pozornosti

ksenija.bauer@ombudsman.hr